YAD Youth Against Drugs ry 2.12.2021

Lausunto lakivaliokunnalle kansalaisaloitteeseen kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi

Päihdepolitiikassa tulisi keskittyä yhden aineen sijaan koko järjestelmän uudelleenarviointiin

Ensi alkuun kiitoksia ”kannabiksen käytön rangaistavuuden poistaminen” -kansalaisaloitteen tekijöille. Aloite on hyvin tehty, perusteltu ja tarpeellinen päihdepoliittisen keskustelun kannalta. Juuri tällaisia avauksia tarvitaan, jotta poliittisesti joudumme pohtimaan nykyisen päihdepolitiikan ja lainsäädännön toimivuutta.

Selvennän aluksi kolmea termiä. Tässä lausunnossa **kannabis** tarkoittaa vain kannabista. **Huumeet** tarkoittavat kaikkia tällä hetkellä laissa huumausaineiksi määriteltyjä aineita. Termiin sisältyy silloin myös kannabis. Tässä lausunnossa sana **päihde** kattaa huumausaineiden lisäksi alkoholin ja lääkkeet päihtymistarkoituksessa käytettyinä. Tämä selvennys on siksi tärkeää, että päihdekeskustelussa nämä termit usein tahattomasti sekaantuvat.

Olemme aloitteentekijöiden kanssa samaa mieltä, että nykyinen päihdepolitiikka ei ole onnistunut tavoitteessaan huumeiden käytön haittojen vähentämiseksi. Täysi-ikäisten huumeiden kokeilu ja ongelmakäyttö ovat lisääntyneet. Huumekuolemat ovat lisääntyneet ja päihdehuolto on kuormittunut. Toisaalta päihdepolitiikka on onnistunut siinä, että alaikäisten huumeiden kokeileminen ei ole kasvanut, tilastojen valossa jopa vähentynyt.

Päihdehuollon huumeita käyttävien asiakkaiden ensisijainen ongelmia aiheuttava päihde on opioidit. Seuraavaksi eniten lääkkeet. Kannabis on kolmanneksi suurin syy hakeutua päihdehuollon asiakkaaksi. 2000-luvulla ensisijaisesti kannabiksen takia hoitoon hakeutuneiden määrä on pysynyt suhteellisen samana (10–15% huumeiden käytön vuoksi päihdehuoltoon hakeutuneista). Heistä merkittävällä osalla on myös muiden huumausaineiden käyttöä. Vastaavasti noin 40–60% heistä, jotka hakeutuvat päihdehuoltoon muiden aineiden kuin ensisijaisesti kannabiksen takia, on myös kannabiksen käyttöä. Vain kannabista tai kannabista ja alkoholia käyttävien osuus päihdehuollon palveluissa on vain viisi prosenttia. Sekakäyttö on siis hyvin tyypillinen ilmiö päihdehoitoon hakeutuvien ihmisten kohdalla. Toisaalta tämä kertoo myös siitä, että meillä on hyvin vähän päihdepalveluita, jotka on suunnattu juuri kannabiksen käyttäjille.

Näemme YAD:ssa, että päihdepolitiikan tehtävä on auttaa huonoimmassa asemassa olevia. Pelkästään kannabiksen käytön dekriminalisoinnilla toimenpiteet kohdistuisivat väärään osaan ihmisiä. Kannatamme pikemmin kaikkien päihteiden dekriminalisointia, jotta mitä tahansa päihdettä käyttävät ihmiset olisivat tasa-arvoisessa asemassa. Lakialoite keskittyy kannabiskysymykseen vahvasti ihmisen oikeuksien näkökulmasta. Näemme, että nämä oikeudet koskettavat myös kaikkia niitä ihmisiä, jotka käyttävät myös muita aineita kuin kannabista.

Kannabiksen tai kaikkien huumeiden dekriminalisoinnilla tai edes kannabiksen laillistamisella ei näyttäisi olevan merkittävää vaikutusta järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan perustuen niihin maihin, joissa huumepolitiikkaa on muutettu liberaalimpaan suuntaan. Tämä on ollut ehkä hieman yllättävääkin. Kannabiksen osalta toki voidaan nähdä kotikasvatuksen antavan mahdollisuuden siihen, ettei ole tekemisissä huumekaupan kanssa. Tämä on hyvä ottaa huomioon, kun keskustellaan kannabiksen tai kaikkien päihteiden dekriminalisoinnista.

Hoidon näkökulmasta olisi oleellista, että kannabista (ja myös muita huumeita) käyttävä ihminen uskaltaisi tuoda terveydenhuollossa jo hyvin varhaisessa vaiheessa ilmi, mitä päihteitä käyttää. Kannabiksen käyttäjistä moni ilmoittaa käyttävänsä sitä myös itselääkinnällisiin tarkoituksiin johonkin terveydelliseen ongelmaan. Muiden huumausaineiden kohdalla itselääkinnästä puhutaan tai tiedetään vähemmän, mutta varmasti sitäkin tapahtuu. Näistä olisi terveydellistä ongelmaa hoitavan lääkärin hyvä olla tietoisia.

Päihdepolitiikan muutoksia tehdessä tulee lakien lisäksi kiinnittää huomiota päihdehuollon rakenteisiin, saatavuuden säätelyyn, matalan kynnyksen palveluihin ja ehkäisevään päihdetyöhön. Meidän näkemyksemme mukaan huumeiden dekriminalisoinnilla voidaan ehkäistä huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja, huumekuolemia ja kannabisaloitteessakin esitettyjä epäkohtia. Mutta vain silloin, kun päihdehuolto, sääntely, riittävät matalan kynnyksen palvelut ja ehkäisevä päihdetyö on suunniteltu siten, että huumeiden dekriminalisointi kuuluu kokonaisuuteen.

Edellä mainituista syistä emme kannata pelkästään kannabikseen kohdistuvaa aloitetta. Toivomme, että päihdepolitiikassa aloitettaisiin kokonaisvaltainen arviointi- ja kehittämistyö, jossa yhtenä vakavasti pohdittavana osana olisi huumeiden käytön dekriminalisointi.